

Навчально-методичні матеріали

Розвадовський Володимир Іванович

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
*методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи
студентів 1 курсу
денної форми навчання*

Івано-Франківськ, 2018

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного
та адміністративного права

РОЗВАДОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми навчання
1 курсу (спеціальність «Право»)

Івано-Франківськ – 2018

ББК 67.300 (4Укр)
Р64

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (протокол №

Рецензенти:

Марцеляк О. В. доктор юридичних наук професор кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.

Сворак С. Д. доктор юридичних наук професор кафедри теорії та історії держави і права Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Розвадовський В. І. Конституційне право України. Методичні вказівки для

самостійної роботи для самостійної роботи (для студентів денної форми навчання) [текст] Володимир Іванович Розвадовський. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2018 – 47 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для самостійної роботи студентів денної форми навчання із курсу «Конституційне право України». У методичних вказівках коротко охарактеризовані теми, що виносяться студентам на самостійне вивчення, термінологічний словник. Окрім того визначені найважливіші питання для опанування та обговорення, тести та реферати. Методичні вказівки містять також завдання для контролю самостійної роботи студентів денної форми навчання, які є обов'язковими до виконання. До кожної теми поданий перелік нормативних актів та літератури.

Методичні вказівки призначені для студентів напрямку підготовки 6.030401 «Право», галузь знань 0304- Право. ОС – бакалавр.

ББК 67.300 (4Укр.)

©Розвадовський В.І.

© Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2018

Вступ

Конституційне право України - одна з профільюючих галузей права та єдина в правовій системі України фундаментальна галузь. Це проявляється в тому, що конституційні приписи повинні регулювати та охороняти важливі суспільні відносини, встановлювати при цьому належність публічної влади, її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Для глибшого вивчення та засвоєння знань з програми робочої навчальної дисципліни «Конституційне право України» застосовується така форма навчального процесу, як самостійна робота студентів.

Самостійна робота – це форма навчання, при якій студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається планомірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності. Її відмінність від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність у відповідності до поставлених завдань.

Застосовуючи самостійну форму навчального процесу навчальної дисципліни конституційне право України у студента формуються такі важливі ознаки, як:

- самостійний характер роботи студента за матеріалом;
- різноманіття форм діяльності студентів у процесі пошуку найбільш вагомих і поглиблених знань при вивченні предмету;
- самостійна робота формує у майбутнього спеціаліста відповідну мотивацію та навички самоосвіти, які будуть його супроводжувати все життя. Адже освіта не закінчується з одержанням диплома, людина, яка не займається самоосвітою, безнадійно відстає від інших колег у фаховому, політичному та культурному аспектах життя;
- самостійна робота визначає рівень засвоєння студентом знань на лекціях, семінарських та практичних заняттях.

Саме в процесі самостійного опрацювання матеріалу студент бачить ті прога-лини в знаннях, які йому слід ліквідувати першочергово, тому, що в іншому разі вони можуть стати серйозною перешкодою до опанування певної теми та всього матеріалу в цілому.

При розробці методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів було за основу взято два модуля програми робочої навчальної дисципліни конституційне право України, а саме план самостійної та індивідуальної роботи студента, враховано специфіку питань по чотирьох змістовим модулям, а також по кожній темі окремо. Дані короткі роз'яснення стосовно поставлених питань, а також запитання для самоконтролю. Після розгляду тем самостійної роботи студентам рекомендуються індивідуальні завдання для перевірки матеріалу, що виноситися на самостійне опрацювання.

Самостійна та індивідуальна робота студента, оцінювання самостійної роботи студентів проходить методом накопичування балів за виконану самостійну роботу протягом навчального періоду.

Студенти повинні знати і орієнтуватися, що таке самостійна робота і які важливі положення можна виділити знаючи структуру і зміст самостійної роботи студента а саме:

самостійна робота студента є важливим чинником творчої, наукової активності студентської молоді;

самостійна робота вимагає системності і послідовності у виконанні поставлених на лекціях, семінарських і практичних заняттях завдань;

самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних здібностей студента, тоді коли вона координується, контролюється і спрямовується викладачем.

За результатами вивчення курсу конституційного права України студенти повинні **знати:**

- поняття, предмет і методи конституційного права;
- систему і функції конституційного права;
- джерела конституційного права;
- основні засади конституційного ладу України;
- конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина;
- основні форми народовладдя;
- органи державної влади, їх статус та порядок діяльності;
- територіальний устрій України;
- систему місцевого самоврядування в Україні та інші конституційні інститути.

Опанувавши навчальну дисципліну студенти повинні

вміти:

- аналізувати положення Конституції України;
- тлумачити конституційне законодавство;
- характеризувати конституційно-правові інститути;
- застосовувати одержані знання на практиці.
- обґрунтовувати підстави і порядок реалізації громадянами передбачених
- Конституцією України прав і свобод.
- давати усні та письмові пояснення з питань конституційного права;

МОДУЛЬ 1.

Змістовний модуль 1 "Основні положення".

Тема 1 (1-2) Конституційне право провідна галузь національного права та наука і юридична дисципліна .

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні теми необхідно звернути увагу на визначення предмета конституційного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни. Тому вивчення цієї теми слід почати з поняття терміна "конституційне право", його відміни від "державного права". Потрібно визначити предмет галузі, структуру предмета галузі, а також визначити провідне місце галузі конституційного права серед інших галузей права.

Необхідно розкрити поняття науки конституційного права, метод науки та навести класифікацію функцій науки конституційного права. Крім того, визначаючи політико-правові цінності в науці конституційного права, необхідно приділити увагу основним методам науки конституційного права.

Для чіткого уявлення про вітчизняну науку конституційного права слід розглянути основні джерела науки конституційного права, до яких відносяться праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що безпосередньо або опосередковано стосуються проблем, пов'язаних з предметом науки конституційного права, а також правові акти як чинні, так і ті, що втратили чинність, що містять конституційно-правові норми.

Термінологічний словник.

Конституційне право України - це провідна галузь національного права України, що являє собою сукупність правових норм, які регулюють основні відносини владарювання у суспільстві (відносини народовладдя), встановлюючи при цьому належність публічної влади (державної влади та місцевого самоврядування), її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Конституційне право України як навчальна дисципліна-система знань, отриманих наукою конституційного права та практикою його створення і реалізації.

Наука конституційного права - це галузева юридична наука, яка становить собою цілісну систему знань, висновків та ідей щодо основ повновладдя народу, правового статусу людини і громадянина, організації та діяльності органів державної влади, засад місцевого самоврядування тощо.

Предмет галузі конституційного права України - особливе коло суспільних відносин, які виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства у зв'язку з організацією та здійсненням публічної влади.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Предмет конституційного права як галузі законодавства, науки та навчальної дисципліни.
2. Методи правового регулювання в конституційному праві.
3. Функції науки конституційного права України.
4. Місце конституційного права України в системі національного права.
5. Класифікація і коротка характеристика функцій конституційного права.
6. Що собою становлять загальнолюдські, політико-правові цінності в науці конституційного права?
7. Види джерел науки конституційного права.
8. Які праці вітчизняних або зарубіжних вчених безпосередньо чи опосередковано стосуються проблем, пов'язаних з предметом науки конституційного права?
9. Назвати політичні рограмм из поставленням завдань (рограмм) по конституційному будівництву в Україні.
10. В чому полягає універсальність методу конституційного регулювання?

Тести.

1. Конституційне право - це:
 - а) принцип права;
 - б) галузь права;
 - в) теорія права.
2. Наука конституційного права вивчає:
 - а) конституційно-правові норми та практику їх реалізації;
 - б) матеріальний стан громадянина;
 - в) лише практику реалізації конституційно-правових норм.

Завдання.

1. Навести приклади законодавчих актів України, що регламентують конституційні відносини.
2. Визначити відомі чинні правові акти, прийняті за останні два роки в Україні, які містять конституційно-правові норми.
Теми рефератів
1. Загальнолюдські політико-правові цінності в науці конституційного права.
2. Основні напрямки в теорії конституційного права (критичний аналіз).
3. Джерела науки конституційного права України.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.

2. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1990. -№ 31.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
4. Закон України «Про правонаступництво України» //Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 46 – ст.617.
5. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. пос.- К.: Атіка, 2004.
6. Кравченко В.В. Конституційне право України у визначеннях та схемах. –
7. К.: Атіка, 2002.
8. Фрицький О.Ф. Конституційне право України: Підручник. - К.: Юрінком
9. Інтер,2002.
10. Стецюк П.Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. 1, Ч.2.-
11. Львів: Астролябія, 2004.
12. Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук. – 2003, - № 2-3. – с.213-224.
13. Цоклан В. І. Система сучасних джерел конституційного права України: проблеми теорії та практики: автореферат дис... канд. Юрид. Наук: 12.00.02. –К.. 2008. – 21 с.
14. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011.
15. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
16. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
17. Тетарчук І.В. Конституційне право україни. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
18. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

Тема 2 Джерела конституційного права :поняття , ознаки , види

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні вказаної теми необхідно мати на увазі, що при визначенні конституційних норм необхідно зазначити їх особливості та відміну від інших норм права. Потрібно розкрити структуру норми конституційного права.

Говорячи про конституційно-правові норми, треба дати визначення конституційним інститутам, приділити увагу закономірностям їх формування та розвитку в умовах правової реформи та державних перетворень в країні. Крім того, характеризуючи норми конституційного права, необхідно розкрити питання, пов'язані з роллю джерел конституційного права, їх поняття, класифікувати за видами.

При вивченні конституційних норм потрібно визначити систему та систематизацію конституційного права.

Термінологічний словник.

Інститут конституційного права - сукупність норм конституційного права, які регулюють певне коло однорідних, однопорядкових суспільних відносин і утворюють однорідну групу та відзначаються певною автономією, об'єднуються на основі певних принципів і методів, відзначаються відносною самостійністю правового регулювання.

Закон - це, як правило, нормативно-правовий акт, що приймається органом законодавчої влади (Верховною Радою України) або безпосередньо народом України (на всеукраїнському референдумі) з дотриманням вимог законодавчої процедури, який має вищу (по відношенню до всіх інших нормативно-правових актів) юридичну силу та регулює найбільш важливі суспільні відносини переважно загального характеру.

Конституційно-правові норми - встановлені чи санкціоновані державою правила, які відзначають поведінку учасників конституційно-правових відносин.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття та особливості конституційної норми.
2. Класифікація норм конституційного права.
3. Структура конституційної норми.
4. Система конституційного права України.
5. Інститут конституційного права: поняття, види.
6. Поняття та види джерел конституційного права.
7. Зміст джерела конституційного права.
8. Юридична природа джерел конституційного права.
9. Створення та прийняття конституційно-правових актів.
10. Система конституційного права.
11. Систематизація конституційного права.

Тести.

1. Джерелом конституційного права України не можуть бути:
 - а) нормативні акти Президента України;
 - б) правила внутрішнього трудового розпорядку підприємств;

- в) Регламент Верховної Ради України.
- 2. Конституційно-правова норма - це:
 - а) загальнообов'язкове правило поведінки;
 - б) особливий вид юридичної відповідальності;
 - в) провідна галузь національного права.

Завдання.

1. Назвати офіційні друковані видання нормативно-правових актів: законів України, актів Президента України, постанов Уряду України, актів Конституційного Суду України, рішень місцевих рад.
2. Навести приклади конституційних інститутів в Україні.

Теми рефератів.

1. Закон як джерело конституційного права.
2. Проблема конституційних законів.
3. Нормативно-правові акти виконавчої влади як джерела конституційного права.
4. Акти Конституційного Суду України як джерела конституційного права.
5. Нормативно-правові укази Президента України як джерела конституційного права.
6. Акти всеукраїнського референдуму як джерела конституційного права.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1990. -№ 31.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
4. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
5. Поваляєва М. Інститути конституційного права України: поняття, ознаки, критерії розмежування // Право України.-№5.-2000.-С.20-23.
6. Погорілко В., Федоренко В. Джерела конституційного права України: поняття, види, система // Право України.-2002.-№3.-С.8-16.
7. Погорілко В., Федоренко В. Об'єкти конституційного права України: поняття, ознаки, види // Право України.-2004.-№2.
8. Степанюк О. Норми конституційного права України. - Чернівці, 1994. - 96 с.
9. Стецюк П. Юрій Панейко (1886-1973) // Вибори і демократія. - 2005.- № 3 (5). - С.50-53.

10. Цоклан В. І. Система сучасних джерел конституційного права України: проблеми теорії та практики: автореферат дис... канд. Юрид. Наук: 12.00.02. –К.. 2008. – 21 с.
11. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч.
 - а. дисципліна К. 2011
12. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
13. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
14. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
15. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

Тема: 3 Конституційно-правові відносини конституційно-правова відповідальність.

Конституційно-правові відносини в Україні визначені нормами суспільно-політичних відносин, які виникають змінюються або припиняються в наслідок поведінки відповідних суб'єктів.

Тому при підготовці до заняття слід розкрити зміст поняття та види конституційно-правових відносин. Слід детально проаналізувати суб'єкти конституційно-правових відносин та об'єкти конституційно-правових відносин. Немаловажних питанням даної теми є юридичні факти в конституційному праві. Важливо охарактеризувати основні критерії класифікації конституційних юридичних фактів. Конституційно-правова відповідальність.

Конституційно-правову відповідальність слід розглядати у діалектичному взаємозв'язку з конституційним деліктом. Останній є юридичним фактом, внаслідок якого виникають відносини конституційно-правової відповідальності. Саме з моменту вчинення конституційного делікту в правопорушника виникає обов'язок зазнати мір конституційно-правової відповідальності, які передбачені санкцією порушеної норми, і понести несприятливі наслідки, а в суб'єкта, який є інстанцією конституційно-правової відповідальності, з'являються право і обов'язок притягнути його до конституційно-правової відповідальності.

Семінарське заняття №3 (2 год.)

Питання для обговорення.

- 1. Поняття і види конституційно-правових відносин.**

2. Структура конституційно-правових відносин.
3. Юридичні факти в Конституційному праві.

1. Особливості Конституційно-правової відповідальності.
- 2 Види юридичної відповідальності в конституційному праві
- 3.Передумови становлення і особливості розвитку інституту конституційно-правової відповідальності в Україні
4. Співвідношення конституційно-правової відповідальності і політичної відповідальності. Відміна конституційно-правової відповідальності від інших видів юридичної відповідальності.
5. Стадії застосування конституційно-правової відповідальності.

Самостійна робота для вивчення теми

1. Охарактеризуйте склад конституційно-правових відносин.
2. Які ви знаєте суб'єкти конституційно-правових відносин?
3. Назвіть і класифікуйте основні об'єкти конституційно-правових відносин.
4. Запропонуйте власне визначення конституційної правосуб'єктності та охарактеризуйте її основні складові.
5. Як конституційно-правові відносини узгоджуються з іншими публічно-правовими відносинами?

Практичне завдання.

1. Законспекуйте статті Конституції України в яких називаються суб'єкти конституційно-правових відносин.
2. Законспекуйте статті Конституції України які встановлюють конституційно-правову відповідальність.

Література:

1. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
2. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
3. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с.[Електронний ресурс] –Режим доступу до посібн. :[http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini - shaptala nk](http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_shaptala_nk).
4. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.

[Електронний ресурс]– Режим доступу до посібн. :http://pidruchniki.ws/1584072046786/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_sovgyrya_ov.

5. Майданик О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
6. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ». - 2011.
7. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України.
8. Академічний курс: Підруч.: У2 т. – Т.1/За ред. В.Ф. Погорілка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 544 с.
9. Конституційне право України. Академічний курс: Підруч.: У2 т. – Т.2/За ред. Ю.С.Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 800 с.
10. Цоклан В. І. Система сучасних джерел конституційного права України: проблеми теорії та практики: автореферат дис. канд. Юрид. Наук: 12.00.02. –К.. 2008. – 21 с.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. пос.- К.: Атіка, 2004.
12. Стецюк П.Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. ч.2.- Львів: Астролябія, 2004.
13. Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук. – 2003, - № 2-3. – с.213-224.

14. Додаткова література:

15. • Бориславський Л.В. Конституційна відповідальність – самостійний вид юридичної відповідальності// Вісник ЛНУ. Серія юридична. – Львів, 2005. - Випуск 41. - С. 111-112. 2. Наливайко Л.Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики. Автореферат дисертації кандидата юридичних наук. К. 2000 3. Батанова Н.М. Співвідношення конституційно-правової відповідальності та політичної відповідальності. С.24-31. 4. Батанова Н.М. До питання щодо визначення поняття конституційно-правової відповідальності//Бюлетень МЮУ, 2009, №4-5(90- 91р.), с. 48-57. 5. Балан С.В. Співвідношення політичної та конституційно-правової відповідальності у здійсненні державної влади. Автореферат кандидата політичних наук, К. 2008. 6. Зиновьев А.В. Конституционная ответственность // Правоведение, 2003, №4. 7. Зражевская Т.В. Ответственность по советскому государственному праву//Воронеж, 1980. 8. Конституційне право України. За ред..

проф. В.І.Чушенка//К.2007, с. 21-33. 9. Колосова Н.М. Конституционная ответственность - самостоятельный вид юридической ответственности. Государство и право. 1997, №2. 10. Лунь З. До питання про конституційну відповідальність у аспекті правової охорони Конституції. В кн.. Проблеми державотворення і захисту прав людини. Матеріали 8 науково-практичної конференції. Л.2002. 11. Сушинський О. Конституційна субсидіарна відповідальність: концептуальний аспект//Вибори та демократія 2006, №3(9), с. 51-59. 12. Наливайко Л.Р. Проблеми визначення поняття, специфічних ознак та функцій конституційної відповідальності у сучасній конституційній теорії// Право України. – 1999. - №1

Нормативні акти

1. **Конституція України** від 28.06.1996 р.(Із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2222-IV від 08.12.2004](#), ВВР, 2005, № 2, ст.44 [№ 2952-VI від 01.02.2011](#), ВВР, 2011, № 10, ст.68 [№ 586-VII від 19.09.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст.142 [№ 742-VII від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст.143) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1990. -№ 31.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
4. Закон України «Про правонаступництво України» //Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 46 – ст..617.

Додаткова література:

1. Конституційні акти України 1917-1920. Невідомі конституції України. -Київ: Філософська і соціологічна думка, 1992. - 272с.
2. Святоцький О.,Чушенко В. Питання теорії і практики конституціоналізму в Україні // Право України.-1998.-№2.
3. Тодька Ю.Н. Конституция Украины: проблемы теории и практики: Монография.- Харьков: Факт, 2000. - 608 с.
4. Стецюк П. Конституція України як цінність, гарантія національної державності українського народу. Львів: Астролябія, 2004.- 31 с.
5. Корнеєв А. Створення Конституції України (етапи становлення) // Вісник Конституційного Суду України.-2005.-№3.-С.53-62.

Тема 4 Конституція - Основний закон держави й суспільства.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні цієї теми потрібно зазначити, що Конституція України як правовий акт має найвищу юридичну силу в державі.

Необхідно розглянути основні етапи розвитку світового та вітчизняного конституціоналізму. При цьому потрібно визначити послідовність розвитку конституційного процесу в Україні.

При вивченні особливості механізму дії конституції потрібно зауважити на тому, що він полягає саме в перетворенні, втіленні конституційних норм у фактичній діяльності організацій, органів, посадових осіб і громадян.

Розкриваючи склад Конституції України, перш за все необхідно приділити увагу основним структурним частинам конституції

Для чіткого уявлення про конституційну реформу в Україні слід приділити увагу становленню Конституції України, визначити основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні.

Термінологічний словник

Преамбула Конституції України - типова декларація з притаманними їй цілями та завданнями, що розкриває історичні шляхи становлення і розвитку Конституції, проголошення конституційних ідеалів. Преамбула - правовий акт безпосередньої дії, який не є типовою правовою нормою.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Історичний розвиток конституційних ідей та інститутів.
2. Конституційні традиції та акти Росії і України дореволюційного періоду (до жовтня 1917 року).
3. Універсали Української Центральної Ради та Конституції УНР (1918 року).
4. Конституція СРСР 1977 року та Конституція Української РСР 1978 року: основні риси і особливості.
5. Основні етапи новітнього конституційного процесу в Україні.
6. Юридичні властивості діючої Конституції України.
7. Функції Конституції України.
8. Принципи Конституції України.
9. Структура та загальна характеристика Конституції України.
10. Механізм дії Конституції України.
11. Форми реалізації Конституції України.
12. Порядок внесення змін до Конституції України.
13. перехідні положення Конституції України.
14. Преамбула Конституції України як носій дескриптивної (описової) інформації.
15. Значення конституційної реформи в Україні.

16. Скільки Конституцій було прийнято в Україні за радянської доби?
17. В чому полягає проблема конституційного закону ?

Тести.

1. Декларацію про державний суверенітет України прийнято:
 - а) 16 липня 1990 року;
 - б) 24 серпня 1991 року;
 - в) 22 січня 1918 року.
2. Основними функціями Конституції України є:
 - а) юридична, ідеологічна;
 - б) юридична, ідеологічна, політична;
 - в) політична, естетична.

Завдання.

1. Навести приклади процесуальних норм в Конституції України.
2. Навести статті Конституції України, в яких закріплено її політична функція.

Теми рефератів.

1. Конституція Російської РФСР 1918 року та Конституція Української РСР 1919 року: коротка характеристика.
2. Перша Конституція СРСР: проблема конституційного наступництва та особливості структури.
3. Конституція СРСР 1936 року: загально-правова характеристика, структура, механізм дії, ефективність.
4. Концепція нової Конституції України (1991 року), проекти Конституцій України 1993 і 1996 років.
5. Конституційний договір між Верховною Радою України і Президентом України (1995 року): правова природа та конституційне значення.
6. Конституція України (1996 року): загальна характеристика і структура.
7. Основні етапи розвитку вітчизняного конституційного будівництва.
8. Поділ державної влади в Україні за Конституцією України.
9. Сучасний етап конституційної реформи в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
2. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України – 1991.- № 38.- Ст. 502.
3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Право, 1996. – 36 с.
4. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Барабаша О.Л. щодо офіційного тлумачення ст.94 та ст.160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституції України). – В Н.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 1 / Відповід. Редакт. Канд.юрид.наук. П.Є.Свграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.39-42.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі про здійснення державної влади народом від 05.10.2005// Урядовий кур'єр. – 17.10.2005.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
8. Головатий С. Конституція України в системі європейського конституціоналізму // Право України. – 1997.- № 8.-С.3-8.
9. Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму. – Львів: «Астролябія», 2003.- 232 с.
10. Тихонова Є., Юзьков Л. Конституція юридична і фактична // Право України, 1992, № 1.- С. 3-10.
11. Шаповал В. Основний закон держави // Віче.-1996.-№ 3.-С.27-35.
12. Юзьков Л. Основні положення проекту нової Конституції України // Розбудова держави, 1992, № 5. – С.- 36-39.
13. Майданик О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
14. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
15. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
16. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

Змістовний модуль 2»Загальні засади конституційного ладу України»

Тема 5 Загальні засади конституційного ладу України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчаючи дану тему, особливу увагу студентам слід приділити поняттю конституційний лад України, визначити при цьому його зміст.

Необхідно розкрити поняття громадянське суспільство і правова держава з погляду конституційної науки, розглянути структуру та інститути громадянського суспільства.

Варто звернути увагу на роль, місце та основні функції держави в системі конституційного ладу. Зазначити ознаки демократичної правової держави та її співвідношення з громадянським суспільством.

Для чіткого уявлення про сучасний стан конституційного ладу слід приділити увагу сучасному етапу формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Термінологічний словник.

Громадянське суспільство - соціальна система (суспільство), елементи якої (фізичні та юридичні особи) пов'язані між собою наявністю спільного інтересу, функціонують на основах рівності та автономності та не мають над собою ніякого іншого авторитету, крім власної волі.

Конституційний лад - такий стан (або порядок) суспільних відносин, врегульованих конституційно-правовими нормами, що характеризує державу як конституційну, забезпечує підпорядкованість держави праву, сприяє закріпленню в суспільній практиці і правосвідомості справедливих, гуманних і правових взаємозв'язків між людиною, громадянським суспільством і державою.

Правова держава - демократична держава, де забезпечується верховенство закону, послідовно проводиться принцип розподілу влад та визнаються і гарантуються права і свободи кожної людини.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття конституційного ладу.
2. Зміст конституційного ладу.
3. На чому ґрунтується конституційний лад в Україні?
4. Поняття і сутність суспільного ладу як складової конституційного ладу України.
5. Основні принципи суспільного ладу.
6. Поняття громадянського суспільства.
7. Структура та принципи самоорганізації громадянського суспільства.
8. Основні інститути громадянського суспільства та засоби забезпечення функціонування громадянського суспільства.
9. Поняття та ознаки правової демократичної держави.
10. Роль та основні функції держави в системі конституційного ладу.
11. Проблема співвідношення громадянського суспільства та правової держави.
12. Політичні партії: порядок створення, роль у житті громадянського суспільства.
13. Громадські організації: поняття та види.
14. Роль трудових колективів в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
15. Перед ким повинна відповідати правова держава за свою діяльність?

Тести.

1. Що визнається в Україні найвищою соціальною цінністю:

- а) людина, її життя та здоров'я;
 - б) відсутність цензури;
 - в) матеріальна стабільність населення?
2. Визначити суб'єктів громадянського суспільства:
- а) держава, недержавні організації та установи, громадяни;
 - б) силові структурні формування;
 - в) іноземці, дипломатичні представництва іноземних держав.

Завдання.

- 1. Визначити ознаки, які властиві демократичній правовій державі.
- 2. Навести приклади діяльності Української держави на сучасному етапі, з формування громадянського суспільства в Україні.

Т еми рефератів

- 1. Система суспільного ладу України.
- 2. Сучасний етап формування громадянського суспільства та правової держави в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

- 1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
- 2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31.
- 3. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України //
- 4. Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
- 5. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
- 6. Заєць А.П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. - К.: Парламентське вид-во, 1999.- 247 с.
- 7. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тация, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с.
- 8. Скрипнюк О.В. Соціальна правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-річчя незалежності України. Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 600 с.
- 9. Стецюк П. Конституційні характеристики України (спроба формально - юридичного аналізу) // Вибори і демократія. - 2004.- № 1. - С.29-35.
- 10. Тодыка Ю.Н. Основи конституционного строя Украины. - Харьков: Факт, 1999. - 320 с.
- 11. 10.Чушенко В. Проблеми формування соціально-організованого суспільства в Україні // Право України.-2005.-№4.-С. 104-107.

12. Чушенко В. Соціально-організоване суспільство і формування політичної влади в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні.-Львів, 2004.
13. Пурієшкіна О. В. Конституційний лад України: актуальні питання становлення інституціоналізму та розвитку: Монографія. – О.: Фенікс, 2008 – с. 8
14. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: монографія /Наливайко Л. Р. – Х : право, 2009. – с. 57.
15. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання, - Х.; 2009, - с. 168
16. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики України: Закон України від 1 липня 2010 р. /
17. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
18. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
19. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
20. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

Тема 6 Загальні засади конституційного статусу людини і громадянина

Методичні вказівки до вивчення теми.

Розглядаючи питання запропонованих тем, перш за все потрібно розкрити поняття людини, особистості та громадянина у сучасному конституціоналізмі, визначити понятійні засоби, які визначають конституційний статус особистості в Україні.

Необхідно зрозуміти принципи правового статусу та охарактеризувати види громадянських станів особистості в Україні, при цьому приділити увагу законодавчій регламентації громадянства за діючим вітчизняним законодавством.

При вивченні правового статусу іноземних громадян слід мати на увазі, що в Україні чинним законодавством достатньо врегульовано положення іноземних громадян, їх права та обов'язки, порядок набуття громадянства, а також варто визначити статус осіб без громадянства, умови та порядок надання статусу біженця в Україні за діючим законодавством.

Велику увагу в Конституції України приділено правам людини і громадянина, тому вивчаючи ці питання необхідно дати поняття, розкрити юридичну природу та класифікувати конституційні права, свободи, законні інтереси та обов'язки громадян в Україні. При цьому приділити увагу співвідношенню особистих та індивідуальних прав громадян.

Важливим елементом питання, що стосується прав людини і громадянина, є гарантії здійснення та забезпечення їх дотримання в Українській державі. Крім того, слід розкрити питання співвідношення міжнародно-правових стандартів з правового статусу людини і громадянина та національного конституційного права, їх імплементації в норми вітчизняного права.

Термінологічний словник.

Громадянство України - правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках.

Громадянин України - особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України.

Іноземець - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав.

Особа без громадянства - особа, яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Правовий статус особистості: поняття, принципи та види.
2. Поняття та принципи правового статусу людини і громадянина.
3. Правова регламентація громадянських станів особи. Види громадянських станів.
4. Громадянство: поняття та конституційна природа.
5. Принципи громадянства України.
6. Правовий статус та режими проживання іноземців.
7. Особи без громадянства: поняття та особливості правового положення. Проблема полігромадянства.
8. Особливості правового статусу біженців. Права та обов'язки біженців. Проблема вимушених переселенців.
9. Повноваження органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України.
10. Умови прийняття громадянства.
11. Припинення громадянства України.
12. Які основні види прав і свобод людини і громадянина, визначені Конституцією України?
13. Поняття, юридична природа та класифікація конституційних прав, свобод та обов'язків громадян. Співвідношення індивідуальних та колективних прав громадян.
14. Громадянські права і свободи людини: загальна характеристика.
15. Політичні права і свободи громадян України.
16. Економічні права й свободи людини і громадянина.
17. Соціальні та культурні (духовні) права й свободи людини і громадянина.
18. Конституційні обов'язки людини і громадянина.

19. Завдання органів виконавчої та судової влади, контрольно - наглядових, правоохоронних органів, об'єднань громадян в забезпеченні правового захисту людини.
20. Гарантії здійснення прав, свобод та обов'язків громадян.
21. Система правових засобів (механізм) реалізації прав та свобод людини і громадянина.
22. Завдання органів виконавчої та судової влади, контрольно - наглядових, правоохоронних органів, об'єднань громадян в забезпеченні правового захисту людини.
23. Чи гарантує Україна комплекс загальнолюдських прав та свобод особам, що не мають громадянства України, але перебувають на її території?

Тести.

1. Згідно Конституції України громадяни України:
 - а) мають рівні конституційні права та свободи;
 - б) рівні перед законом;
 - в) відповіді а) та б) разом.Громадянин України може бути державою примусово позбавлений громадянства:
 - а) за здійснення державної зради;
 - б) за скоєння тяжкого злочину;
 - в) не може бути примусово позбавлений громадянства.
2. Хто здійснює парламентський контроль за дотриманням прав і свобод людей і громадян в Україні :
 - а) Голова Верховної Ради України або його заступники;
 - б) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
 - в) відповіді а) та б) разом?

Завдання

1. Визначити підстави визнання особи без громадянства.
2. Навести приклади підстав набуття громадянства України.
3. В яких випадках дитина визнається громадянином України?
4. В яких випадках не дозволяється вихід з громадянства України?

Теми рефератів.

1. Людина, особа, громадянин в сучасному конституціоналізмі.
2. Міжнародно-правові стандарти та конституційне законодавство про правовий статус людини та громадянина.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Закон України. Про громадянство України. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 13. - Ст.3.

3. Закон України. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків // Офіційний вісник України.-2005.-№40.- Ст.2536.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 5 Закону України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини“(справа про віковий ценз). - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 2 / Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.С.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.66-69.
5. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
6. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків //Право України.-2004.-№10.-С.85-88.
7. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навч. посібник.- К.:Юрінком Інтер, 2003.- 336 с.
8. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. - 2001.- № 10. - С.84-88.
9. Махновський І. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) //Право України.-2002.-№№7.- С.18-22.
10. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України // Вісник Конституційного Суду України.- 1998.-№3.-С.35-45.
11. Рабінович П. Права людини і громадянина у Конституції України. - Харків: «Право».- 1997.- 64 с.
12. Стецюк П. Права людини в системі сучасного українського конституціоналізму // Життя і право. - 2005. - № 5(17). - С.37-40.
13. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. – К. Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 350 с.
14. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
15. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
16. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
17. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

Тема: 7 Громадянство України, правовий статус іноземців, біженців, осіб без громадянства.

Зважаючи на значимість даної теми спочатку потрібно визначити поняття і зміст громадянства. Проаналізувати політико-правовий огляд становлення і розвитку інституту громадянства України. Належність до громадянства України і документи, що це підтверджують. Охарактеризувати принципи громадянства України та їх правове закріплення.

На конкретних прикладах вказати про підстави і порядок набуття громадянства України. Підстави і порядок припинення громадянства України.

Окреме питання стосується повноваження державних органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства України.

При підготовці даної теми слід опрацювати процедуру оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових і службових осіб.

Семінарське заняття №7 (2 год.)

Питання для обговорення.

- 1. Поняття, сутність та принципи громадянства України.**
- 2. Підстави набуття громадянства України:**
- 3. Підстави припинення громадянства України:**
- 4. Конституційні засади правового статусу іноземців та апатридів.**
- 5. Конституційно-правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства в Україні.**
- 6. Конституційно-правовий статус біженців в Україні.**
- 7. Конституційно-правовий статус іммігрантів в Україні.**
- 8. Конституційно-правовий статус закордонних українців.**
- 9. Система та повноваження органів, які беруть участь у вирішенні питань громадянства України.**

Контрольні запитання:

1. Назвіть всі підстави набуття громадянства України.
2. Що таке натуралізація?
3. Як реалізується принцип ґрунту у законодавстві України?
4. Назвіть конституційні принципи громадянства України.
5. Назвіть умови прийняття до громадянства України.
6. Хто має право набути громадянство України у спрощеному порядку?

7. В які органи за межами України можна звернутися з питань громадянства?
8. Чому в Україні існує єдине громадянство?
9. Чи може особа мати подвійне громадянство. Проаналізуйте п.1 ст.2 та п.2 ст. 9 Закону України , «Про громадянство України».
10. Яким обсягом прав, свобод та обов'язків, за загальним правилом, володіють іноземці та апатриди?
11. Якими правовими актами можуть бути встановлені винятки щодо прав та свобод іноземців та апатридів?
12. У яких випадках можуть встановлюватися обмеження щодо реалізації правта свобод іноземцями та апатридами?
13. Який орган державної влади вправі встановити обмеження щодо реалізації прав та свободіноземцями та апатридами?
14. Щоєумовоюреалізаціїправта свободіноземцямита апатридамив Україні?
15. Що вважається законними підставами перебування іноземців та апатридів вУкраїні?
16. Назвіть документи, які підтверджують законність перебування іноземців та апатридів на території України.
17. Назвіть права та свободи, якими володіють іноземці та апатриди в Україні.
18. Назвіть підстави набуття статусу біженця.
19. Назвіть підставивтратистатусубіженціввУкраїні.
20. У чому полягають особливості конституційно-правового статусу біженців?
21. Хто в Україні вважається іммігрантами?
22. Який документ підтверджує статус іммігранта в Україні?
23. Що таке квота імміграції? Хто її встановлює?
24. Хто вважається закордонним українцем відповідно до українського законодавства?
25. У чому полягають особливості конституційно-правового статусу закордоннихукраїнців?

Практичне завдання.

1. Колишня громадянка Росії Марина в червні 2012 року приїхала в Україну, де протягом чотирьох років (з 2005 по 2009 р.р.) працювала інженером-програмістом у банку «Форум». У грудні 2011 року Марина вийшла заміж за українця. У 2012 році Марина звернулась в Україні до відповідної служби з проханням надати їй громадянство України. Однак заява Марини не була задоволена. У конспекті опишіть підстави з яких

Марині відмовлено у набутті громадянства України. Чи можливо Марині отримати громадянство України при інших умовах.

- Після смерті у 2012 році мами, батько виховує 16 річного сина - Івася. У 2012 році батько вийшов з громадянства України та переїхав на постійне місце проживання та роботу до родичів у Молдавію. Син – Івась залишився з бабусею в Україні для закінчення навчання в загальноосвітній школі 3 ступеня.

Письмово опишіть можливий варіант виходу Івася з громадянства України та набуття громадянства Молдови після закінчення навчання у школі.

- На території одного з сіл Львівської області знайдена чорно шкіра новонароджена дитина. Місце народження дитини ,її батьки ,зокрема їх громадянство невідомі. Яким чином вирішуватиметься питання її громадянства?
- Після нелегального перетину кордону на територію України потрапила сім'я з двох осіб без громадянства.Вже на території України у них народилася дитина. Чи буде надано такій дитині громадянство України?
- Громадянин Білорусії подав зобов'язання припинити іноземне громадянство та заяву про набуття громадянства України,пославшись при цьому на те,що він під час Другої Світової Війни,народився на території Рейхскомісаріату Україна.Чи будуть наведені обставини підставами для реєстрації такої особи громадянином України за територіальним походженням? При підготовці відповіді візьміть до уваги конституційно-правовий статус УРСР.
- Громадянин України завчинене на шкоду суверенітетові України шпигунство та надання іноземній державі допомоги в проведенні підривної діяльності проти України засуджений до позбавлення волі строком на 10 років.Одніє юзфракцій Львівської обласної ради направлено звернення до Президента України про позбавлення вказаної особи громадянства України.

Як повинен вчинити Президент в такому випадку?

Література:

1. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
2. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
3. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с.[Електронний ресурс] –Режим доступу до посібн. :[http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini - shaptala nk](http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_shaptala_nk).
4. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с. [Електроннийресурс]– Режим доступу до посібн. :[http://pidruchniki.ws/1584072046786/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini - sovgirya ov](http://pidruchniki.ws/1584072046786/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_sovgirya_ov).
5. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
6. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ». - 2011.
7. Подима Я. В. Конституційно-правові принципи громадянства України: Автореферат канд. юрид. Наук. – К.. 2010. - с.
8. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л.Конституційне право України.
9. Академічний курс:Підруч.: У2 т. – Т.1/За ред. В.Ф. Погорілка. – К.:ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 544 с.
10. Конституційне право України. Академічний курс:Підруч.: У2 т. – Т.2/За ред. Ю.С.Шемшученка. – К.:ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 800 с.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. пос.- К.: Атіка, 2004.
12. Стецюк П.Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. ч.2.- Львів: Астролябія, 2004.
13. Чушенко В. Соціально-організоване суспільство і формування політичної влади в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні.-Львів, 2004.
14. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків //Право України.-2004.-№10.-С.85-88.
15. Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук. – 2003, - № 2-3. – с.213-224.
16. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. - 2001.- № 10. - С.84-88.
17. Махновський І. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) //Право України.-2002.-№№7.-С.18-22.

18. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України // Вісник Конституційного Суду України.- 1998.-№3.-С.35-45.
19. Рабінович П. Права людини і громадянина у Конституції України. - Харків: «Право».- 1997.- 64 с.
20. Тихонова Є., Юзьков Л. Конституція юридична і фактична // Право України, 1992, № 1.- С. 3-10.

Нормативні акти

1. **Конституція України** від 28.06.1996 р.(Із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2222-IV від 08.12.2004](#), ВВР, 2005, № 2, ст.44 [№ 2952-VI від 01.02.2011](#), ВВР, 2011, № 10, ст.68 [№ 586-VII від 19.09.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст.142 [№ 742-VII від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст.143) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1990. -№ 31.
3. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
4. Закон України. Про громадянство України. // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 13. - Ст.3.
5. Закон України. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків // Офіційний вісник України.-2005.-№40.-Ст.2536.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 5 Закону України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини”(справа про віковий ценз). - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 2 / Відповід. редакц. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.66-69.
7. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.

Додаткова література.

1. Декларация прав человека и гражданина 1789. - В сб.: Конституции и законодательные акты буржуазных государств (XVII - XIX вв.). Сборник документов. - Москва.: Гос. изд-во юрид. лит., 1957.- С. 250252.
2. Комментарий законодательства государств-участников СНГ о гражданстве. - М.: Юридическая литература: 1996.- 268с.
3. Лютюк О. Принципи громадянства України відповідно до Конституції України // Право України.-1998.-№ 7.-С.9-14.

Тема. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні.

Вивчаючи дану тему спочатку необхідно засвоїти поняття особистих (природних) прав і свобод людини в Україні. Студенту потрібно класифікувати види особистих прав і свобод людини в Україні. Політичні права і свободи громадян України та їх види. Юридичні гарантії політичних прав і свобод громадян України. По кожному виду перелічених вище прав бажано навести особисті приклади, що дасть можливість краще засвоїти цю тему семінарського заняття.

При вивченні цієї теми розкрийте зміст та характер економічних, соціальних й культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Юридичні гарантії економічних, соціальних й культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні. На конкретному прикладі розкрийте зміст ч. 4 ст. 41 Конституції України.

Вивчаючи право на безпечне для життя і здоров'я довкілля розкрийте зміст статті 16 Конституції України. Наведіть приклад діяльності або бездіяльності держави щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Сформулюйте власну думку про факти страйків чорнобильців у останні роки.

Необхідно також розкрити питання конституційно-правового статусу іноземців, осіб без громадянства і біженців в Україні.

Студентам слід звернути увагу на питання щодо обмеження прав людини і громадянина. Про права людини та громадянина в умовах надзвичайного стану.

При аналізі основних прав і свобод людини та громадянина варто звернути увагу на гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина. Навести приклади з особистого життя в тому числі звернення до Європейського суду з прав людини.

На завершення підготовки цієї теми слід звернути увагу на обов'язки, як складову частину правового статусу особи. Класифікувати обов'язки людини і громадянина за відповідними критеріями. Опрацюйте ст. ст. 51; 53; 67; 68 Конституції України.

Семінарське заняття №8 (4 год.)

Питання для обговорення.

- 1. Поняття та особливості основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні.**
- 2. Класифікація основних прав і свобод людини і громадянина.**
- 3. Особисті права і свободи та їх правовий зміст.**
- 4. Політичні права і свободи.**
- 5. Економічні, екологічні, культурні та інші права і свободи.**

6. Обмеження прав людини і громадянина.
7. Гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина.
8. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.

Контрольні запитання:

1. Назвіть критерії класифікації прав і свобод людини і громадянина.
2. Назвіть особисті права і свободи згідно з Конституцією України.
3. Назвіть права людини і громадянина в умовах надзвичайного стану.
4. Дайте визначення поняття конституційне право людини (громадянина).
5. Дайте визначення поняття конституційний обов'язок людини (громадянина).
6. У чому полягає відмінність, якщо така є, між правом людини та свободою людини?
7. Що є межею прав та свобод людини і громадянина?
8. Назвіть критерії, за якими можна класифікувати права та свободи людини і громадянина.
9. Назвіть акти міжнародного права, що містять стандарти у сфері прав та свобод людини і громадянина.
10. Наведіть приклади положень міжнародно-правових актів, що за змістом є стандартами прав та свобод людини і громадянина.
11. Якими ознаками мають володіти права та свободи, які відносять до особистих?
12. Охарактеризуйте зміст конституційного права людини на життя.
13. .
14. Охарактеризуйте зміст конституційного права людини на свободу на особисту недоторканність.
15. Охарактеризуйте зміст конституційного права людини на недоторканність житла
16. Охарактеризуйте зміст конституційного права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.
17. Охарактеризуйте зміст конституційного права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання.
18. Охарактеризуйте зміст конституційного права на свободу думки і слова.
19. У чому полягає зміст конституційного обов'язку захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України?

20. Охарактеризуйте зміст конституційного обов'язку шанування державних символів України.
21. Хто є суб'єктом конституційного обов'язку додержання Конституції та Законів України?
22. У чому полягає зміст обов'язку не заподіювати шкоду природі та культурній спадщині?
23. Хто є суб'єктом конституційного обов'язку сплачувати податки і збори встановлені державою?
24. Які види відповідальності можуть наставати за невиконання конституційних обов'язків?
25. Наведіть положення Конституції, що є гарантіями прав та свобод людини і громадянина.
26. Назвіть суб'єктів, уповноважених забезпечувати захист прав та свобод людини і громадянина.
27. Які органи державної влади спеціально утворюються з метою захисту прав та свобод людини громадянина.
28. Назвіть вимоги до кандидатури Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
29. Назвіть повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
30. Назвіть акти реагування Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
31. Якими юридичними засобами володіє Уповноважений Верховної Ради України з прав людини для припинення порушення прав та свобод і їх захисту?

Практичне завдання.

1. У правилах прийому на навчання один із ВУЗів визначив, що прохідний бал на філологічний факультет складає 150, на історичний – 160, на юридичний – 170. Подаючи документи до приймальної комісії, абітурієнт одночасно подав скарги на ім'я ректора ВУЗу та міністра освіти про порушення його конституційного права на освіту, оскільки він мав намір вступати на юридичний факультет, але набрав всього 168 балів. Чи має місце у даному випадку звуження змісту або обсягу суб'єктивного конституційного права. Що слід розуміти під звуженням змісту прав і свобод особи? Розв'язуючи задачу, використайте правову позицію Конституційного Суду України, що міститься у п. 4 мотивувальної частини Рішення № 8-рп/2005 від 11 жовтня 2005 р. (справа про рівень пенсії і щомісячного довічного грошового утримання).

2. Громадянка К. звернулася до юридичної консультації із питанням, чи може вона вернутися до суду із вимогою захистити її право на отримання матеріальної допомоги амісцем праці у зв'язку із незадовільним матеріальним станом. Зміст отриманої не відповіді зводився до того, що система права свобод людини і громадянина не включає права на отримання матеріальної допомоги, оскільки воно непередбачено Конституцією, тому громадянці К. порадили до суду не звертатися. Чи є компетентною така відповідь? Чи тотожними є поняття «система прав та свобод особи» та «система конституційних права та свобод особи»? Чи містить Конституція України вичерпний перелік прав та свобод людини і громадянина? Чи існують юридичні засоби захисту тих прав та свобод, які Конституцією не закріплені?
3. Законспекуйте та проаналізуйте положення ст. 33 Конституції України і закон «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Прокоментуйте порядок реєстрації місця проживання громадян України, який замінив «прописку і виписку» за Конституцією УРСР – 1978 року. Також потрібно з'ясувати в чому відмінність між «пропискою і випискою» в УРСР та «реєстрацією місця проживання в Україні».
4. Проаналізуйте положення ст.ст. 36, 37 Конституції України і Закону України «Про політичні партії в Україні» (від 5 квітня 2001 року) щодо порядку утворення політичних партій їх діяльності і державного контролю за їх діяльністю та випадків заборони політичної партії.

Література:

1. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
2. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
3. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до посібн. :[http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini - shaptala nk](http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_shaptala_nk).
4. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до

посібн. :http://pidruchniki.ws/1584072046786/pravo/konstitutsiynе_pravo_ukrayini_-_sovgirya_ov.

5. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
6. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ». - 2011.
7. Подима Я. В. Конституційно-правові принципи громадянства України: Автореферат канд. юрид. Наук. – К.. 2010. - с.
8. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л.Конституційне право України.
9. Академічний курс:Підруч.: У2 т. – Т.1/За ред. В.Ф. Погорілка. – К.:ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 544 с.
10. Конституційне право України. Академічний курс:Підруч.: У2 т. – Т.2/За ред. Ю.С.Шемшущенка. – К.:ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 800 с.
11. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. пос.- К.: Атіка, 2004.
12. Стецюк П.Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. ч.2.- Львів: Астролябія, 2004.
13. Чушенко В. Соціально-організоване суспільство і формування політичної влади в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні.-Львів, 2004.
14. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків //Право України.-2004.-№10.-С.85-88.
15. Шемшущенко Ю. С., Погорілко В. Ф. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук. – 2003, - № 2-3. – с.213-224.
16. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. - 2001.- № 10. - С.84-88.
17. Махновський І. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) //Право України.-2002.-№№7.-С.18-22.
18. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України // Вісник Конституційного Суду України.- 1998.-№3.-С.35-45.
19. Рабінович П. Права людини і громадянина у Конституції України. - Харків: «Право».- 1997.- 64 с.
20. Тихонова Є., Юзьков Л. Конституція юридична і фактична // Право України, 1992, № 1.- С. 3-10.

Нормативні акти

1. **Конституція України** від 28.06.1996 р.(Із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2222-IV від 08.12.2004](#), ВВР, 2005, № 2, ст.44 [№ 2952-VI від 01.02.2011](#), ВВР, 2011, № 10, ст.68 [№ 586-VII](#)

[від 19.09.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст.142 [№ 742-VII від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст.143) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.

2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією ООН 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.11.1948 року: [Електроний ресурс] // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015&p=1299912109528145.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Генеральна Асамблея ООН, 16 грудня 1966р., док. ООН А/RES/2200 А (XXI)) // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2002. – № 1.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997}: [Електроний ресурс] // Режим доступу [//http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004).
5. Провнесення змін і доповнень до положень законодавчих актів України, що стосуються захисту честі і гідності та ділової репутації громадян і організацій. Закон України № 3188-ХІІ від 6 травня 1993р. - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 24, ст. 259.
6. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1990. - № 31.
7. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
8. Закон України Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту // Офіційний вісник України. - 2011 р. - № 59. - С. 83.
9. Закон України Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2012. - № 19-20. - ст. 179.
10. Закон України. Про звернення громадян // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 47. - Ст. 256. (Із змінами, внесеними згідно із Законами N 653-ХІУ (653-14) від 13.05.99, ВВР, 1999, N 26, ст. 219) N 1294-ІУ (1294-15) від 20.11.2003).
11. Закон України. Про внесення змін до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 33. - Ст. 270.
12. Закон України. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2004. - № 15. - ст. 232.
13. Про заборону репродуктивного клонування людини. Закон України № 2231-ІV від 14 грудня 2004р. - Відомості Верховної

14. Про звернення громадян. Закон України. - Відомості Верховної Ради України(ВВР),1996,№47,ст.256.
15. Про інформацію. Закон України. - Відомості Верховної Ради України(ВВР),1992,№48,ст.650.
16. Про молодіжні та дитячі громадські організації. Закон України. -ВідомостіВерховноїРадиУкраїни(ВВР),1999,№1,ст.2.
17. Про об'єднання громадян. Закон України - Відомості Верховної Ради України(ВВР),1992,№34,ст.504.
18. Про освіту. Закон України.//ВідомостіВерховноїРади(ВВР),1991,№34,ст.451.
19. Про політичні партії в Україні. Закон України. - Відомості Верховної Ради України(ВВР),2001,№23,ст.118.
20. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України. Закон України від 21.01.1994 №3857-ХІІ: [Електронний ресурс]//Режим доступу:<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3857-12>.
21. Проратифікацію Протоколу №6 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари. Закон України №1484-ІІІ від 22 лютого 2000р. *(Із змінами, внесеними згідно із Законом №3436-ІV від 09.02.2006р.)*//Відомості Верховної Ради України.-2000.-№13.-Ст.111.
22. Про свободу совісті та релігійні організації. Закон України. - Відомості Верховної Ради УРСР(ВВР),1991,№25,ст.283.
23. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 23.12.1997 №776/97-ВР.- Відомості Верховної Ради України(ВВР),1998,№20,ст.99.

Додаткова література

1. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. - К., Наук. думка, 1992.
2. Васьковська О. До проблеми удосконалення законодавства про свободу мирних зборів // Право України.-2005.-№11.-С.89-90.
3. Соколенко Ю. Поняття культурних прав і свобод людини та громадянина // Право України. - 2005. - № 2. С.- 27-32.

Тема: 9 Конституційно-правове регулювання безпосередньої демократії в Україні.

Конституція України вперше визнала не лише належність влади народу, тобто володіння політичною владою як його природне право мати владу, а і право реалізувати цю владу.

Надзвичайно важливою передумовою та визначальною ознакою демократичної, правової держави, якою Україну проголошено на конституційному рівні, є проведення періодичних, вільних виборів, сутність яких полягає в оновленні складу представницьких органів публічної влади та зміні виборчих посадових осіб на основі демократичних процедур.

Вивчаючи дану тему спочатку необхідно дати визначення поняття прямого народовладдя, а саме поняття виборів, виборчого права і виборчої системи. Бажано на конкретних прикладах довести, чим вибори відрізняються від призначення на посаду. Дати визначення поняття «вибори легітимують владу». Охарактеризувати основні форми безпосередньої демократії в Україні. Студент опрацьовуючи дану тему повинен дійти висновку що сутність безпосередньої демократії найповніше виявляється в її принципах як основних засадах її здійснення. Охарактеризувати принципи виборчого права та порівняти їх з міжнародними стандартами.

Особливу увагу потрібно зосередити на статусі виборців і чим він відрізняється від «виборчого корпусу». Детально охарактеризувати виборчий процес виходячи з вимог чинного законодавства, а саме станом на січень 2011 року. Потрібно детально проаналізувати стадії виборчого процесу, відобразити владних суб'єктів які наділені правом призначення та проведення виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради АРК, Президента України та місцевих рад.

В завершенні вивчення цієї теми потрібно довести або заперечити легітимність результатів чергових виборів. Студенту необхідно знати при яких обставинах призначаються повторні вибори та повторне голосування.

Не менш важливим є питання гарантії виборчого права в Україні, а саме відповідальність осіб за порушення виборчого законодавства України.

Батьківщиною референдумів традиційно вважається Швейцарія. Відповідно перший у світі референдум було проведено в 1439 році у швейцарському кантоні Берн.

Спочатку потрібно розкрити зміст поняття та види референдумів. Охарактеризувати референдну демократію, імперативний та консультативний референдум. Принципи і порядок проведення референдумів. Правові наслідки референдумів.

Особливу увагу слід звернути на референтний процес та його принципи. Охарактеризувати суб'єктів права ініціювання та підготовки всеукраїнського та місцевих референдумів в Україні.

Вивчаючи цю тему студент повинен добре засвоїти порядок зміни й скасування рішень, які прийняті на референдумі. Знати яка відповідальність наступає за порушення порядку проведення референдуму.

Семінарське завдання №9 (2 год.)

Питання для обговорення.

- 1. Основні форми безпосередньої демократії.**
- 2. Поняття, правові засади та характеристика основних принципів виборів.**
- 3. Види виборів та виборчих систем.**
- 4. Суб'єкти виборчого процесу та їх обов'язки.**
- 5. Основні стадії виборчого процесу в Україні та їх характеристика.**
- 6. Поняття і види референдумів в Україні.**
- 7. Предмет всеукраїнського та місцевого референдумів в Україні.**
- 8. Принципи і порядок проведення референдумів в Україні.**
- 9. Юридична відповідальність за порушення законодавства про вибори та референдум.**

Самостійна робота для вивчення теми

1. Назвіть форми безпосередньої демократії в Україні.
2. Назвіть виборчі центри щодо активного виборчого права, передбачені національним виборчим законодавством.
3. Наведіть приклади виборчих центрів щодо пасивного виборчого права.
4. Які чинники, на ваш погляд, впливають на реалізацію суб'єктивного виборчого права в Україні?
5. Що таке міжнародно-правові стандарти виборчого права?
6. Які визнає принципи виборчого права?
7. Дайте визначення поняття принципів виборчого права. Якими нормативно-правовими актами вони визначені?
8. Назвіть принципи виборчого права в Україні.
9. Який принцип виборчого права супроводжується таким явищем, як

абсентеїзм?

10. У чому полягає зміст принципу свободи виборів?
11. У чому полягає зміст принципу рівного виборчого права?
12. У чому полягає зміст принципу прямого виборчого права?
13. У чому полягає зміст принципу таємного оголосування?
14. Особливості виборів Президента України.
15. Особливості виборів голів сільських, селищних та міських голів.
16. Перспективи прийняття виборчого кодексу в Україні.
17. Чи відоме вам походження терміну «референдум»?
18. Дайте визначення поняття «референдум».
19. Які питання можуть вирішуватись на референдумах?
20. З яких питань законодавство не допускає проведення референдумів?
21. Яку юридичну силу мають акти, прийняті на референдумах? Чому?

Практичне завдання.

1. У відповідності до Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25.03.2004р. та зі змінами 7.07.2005 р. вибори народних депутатів України здійснювались на засадах пропорційної системи. Опрацювавши згаданий закон зі конкретно вказаною датою змін, коротко опишіть результативність, а чи не результативність пропорційної системи виборів народних депутатів України.
2. У відповідності до Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 25.03.2004р. та зі змінами станом на 17.11.2011 року вибори народних депутатів України здійснюються на засадах змішаної системи. У письмовій формі викладіть власну думку про ефективність змішаної системи виборів народних депутатів України. Бажано навести приклади з виборів народних депутатів України 28.10.2012 року.

Запропонуйте питання, які ви вважаєте варто було б Винести на всеукраїнський чи місцевий референдуми. Сформулюйте питання таким чином, щоб в одному випадку референдум вважався консультативним, а в іншому – імперативним.

3. Ініціативна група громадян звернулися до Центральної виборчої комісії із заявою про призначення всеукраїнського референдуму з питання зменшення розміру ввізного мита на автомобілі іноземного виробництва, випущені до 2008р. у своїй заяві вони зазначили, що

зібрали на підтримку проведення референдуму підписи громадян України у 20 областях України. При цьому у 17 областях – понад 110 тис. підписів, у 3 областях – від 100 до 109 тис. підписів громадян України. Дайте конституційно-правову оцінку ситуації. Чи виконані усі підстави для призначення референдуму? Який суб'єкт має призначити референдум у даній ситуації? Чи до належного суб'єкта звернулася ініціативна група громадян із заявою?

Література:

1. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208 с.
2. Тетарчук І. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218 с.
3. Шаптала Н. К., Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012. – 472 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до посібн. : http://pidruchniki.ws/1584072046851/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_shaptala_nk.
4. Шукліна Н. Г., Совгиря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до посібн. : http://pidruchniki.ws/1584072046786/pravo/konstitutsiyne_pravo_ukrayini_-_sovgirya_ov.
5. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167 с.
6. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ». - 2011.
7. Шевченко А. С. Реалізація конституційного права на мирні зібрання монографія / [А. С. Шевченко, М. М. Денісова, О. С. Денісова]; Донецько Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Донецьк: Ноулідж, від-ня, 2011. – 138 с.
8. Оніщук М. В. Референдумна демократія: проблеми конституційної теорії та практики. К.: Видавництво Європейського університету, 2010. – 450 с.
9. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України.
10. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. – Т. 1/За ред. В. Ф. Погорілка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 544 с.
11. Конституційне право України. Академічний курс: Підруч.: У 2 т. – Т. 2/За ред. Ю. С. Шемшущенка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 800 с.

12. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдне право України: Навчальний посібник. – К.: Ліра-К, 2006. – 366 с.
13. Кравченко В. В. Конституційне право України: Навч. пос. – К.: Атіка, 2004.
14. Стецюк П. Б. Основи теорії конституції та конституціоналізму. ч. 2. – Львів: Астролябія, 2004.
15. Чушенко В. Соціально-організоване суспільство і формування політичної влади в Україні // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. – Львів, 2004.
16. Білоскурська О. Щодо поняття конституційних обов'язків // Право України. – 2004. – № 10. – С. 85-88.
17. Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук. – 2003, – № 2-3. – с. 213-224.
18. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. – 2001. – № 10. – С. 84-88.
19. Махновський І. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) // Право України. – 2002. – № 7. – С. 18-22.
20. Німченко В. Правовий статус особи за Конституцією України // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 3. – С. 35-45.
21. Рабінович П. Права людини і громадянина у Конституції України. – Харків: «Право». – 1997. – 64 с.
22. Тихонова Є., Юзьков Л. Конституція юридична і фактична // Право України, 1992, № 1. – С. 3-10.

Нормативні акти :

1. **Конституція України** від 28.06.1996 р. (Із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2222-IV від 08.12.2004](#), ВВР, 2005, № 2, ст. 44 [№ 2952-VI від 01.02.2011](#), ВВР, 2011, № 10, ст. 68 [№ 586-VII від 19.09.2013](#), ВВР, 2014, № 11, ст. 142 [№ 742-VII від 21.02.2014](#), ВВР, 2014, № 11, ст. 143) // Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 30.
2. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією ООН 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.11.1948 року: [Електроний ресурс] // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015&p=1299912109528145.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Генеральна Асамблея ООН, 16 грудня 1966р., док. ООН

A/RES/2200 A (XXI))//БюлетеньМіністерстваюстиціїУкраїни.– 2002.–№1.

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.{Конвенцію ратифіковано Законом №475/97-ВР від 17.07.1997};[Електронийресурс]//Режимдоступу [//http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004).
5. Декларація про державний суверенітет України, 16.07.1990 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1990. -№ 31.
6. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 38.
7. Закон України "Про Центральну Виборчу Комісію України" від 30 червня 2004 року.
8. Закон України. Про внесення змін до Закону України "Про вибори Президента України" // Голос України. - 2004, 16 квітня.
9. Закон України "Про вибори народних депутатів України" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2012. - № 10-11. - ст.73
10. Закон України«Про місцеві вибори»№ 595-VIII 14 липня 2015 року:[Електронийресурс]//Режимдоступузakon.rada.gov.ua/go/595-19.
11. Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2007. - N 20. - ст.282
12. Закон України «[Про всеукраїнський референдум](#)» № 5475-VI від 06.11.2012року:[Електронийресурс]//Режимдоступузakon.rada.gov.ua/go/5475-17.

Додаткова література.

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 63 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 43 Закону України , Про вибори народних депутатів України"(справа про виборчу квоту). - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2001-2002. Кн. 3 / Відповід. редакт. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2002.- С.162-166.

Рішення Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту закону України „Про внесення змін до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму за народною ініціативою" вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 76, 80, 90, 106 Конституції України). - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення.

Тема 10 : Конституційно-правовий статус політичних партій та громадських організацій в Україні

У межах даної теми студенти мають сформуванати цілісне уявлення про статус політичних партій як різновиду громадських формувань та суб'єктів конституційно-правових відносин, порядок їх створення та діяльності, характер взаємовідносин з органами державної влади та місцевого самоврядування.

Відповідь на перше питання плану має розпочинатися з визначення поняття політичної партії, переліку її сутнісних ознак та видового розмаїття. Слід відмежувати політичні партії від інших громадських формувань, зокрема від громадських організацій, органів самоорганізації населення тощо. Особливу увагу слід звернути на перелік об'єднань громадян (а відповідно, й політичних партій), створення та діяльність яких в Україні забороняється, вказати причини відповідних обмежень права на об'єднання.

Відповіді на наступні питання плану мають спиратися на аналіз чинного Закону України „Про політичні партії в Україні” 2001 р. Необхідно вказати порядок створення політичних партій, юридичні вимоги до їх засновників та учасників, права та обов'язки політичних партій, визначити характер стосунків політичних партій з органами публічної влади, розкрити види юридичної відповідальності політичних партій, їх засновників та учасників. Особливу увагу слід приділити ролі партій у виборчому процесі та структуруванні представницьких органів публічної влади. При цьому слід звернутися до виборчого законодавства України.

Семінарське завдання №10 (2 год.)

Питання для обговорення

1. Поняття, функції та види політичних партій.
2. Порядок створення політичних партій в Україні.

3. Права та обов'язки політичних партій в Україні.
4. Юридична відповідальність політичних партій та їх учасників

Література:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К., 1996. - С. 10.
2. Закон України "Про політичні партії в Україні" від 05.04.2001 р. № 2365-III // Відомості Верховної Ради України, 2001, N 23 (08.06.2001), ст. 118.
3. 3. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 21.12.1993 р. № 3759-XII // Голос України, 1994, 02, 22.02.94 N 34.
4. Закон України "Про вибори народних депутатів України" від 25.03.2004 р. № 1665-IV // Офіційний вісник України, 2004, № 14 (23.04.2004), ст. 964.
5. Закон України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" від 23.09.1997 р. № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1997, № 49, ст. 299.
6. Закон України "Про комітети Верховної Ради України" від 04.04.1995 № 116/95-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1995, № 19 (10.05.95), ст. 134.
7. Рішення Конституційний Суд "У справі за конституційним поданням 70 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 10, пункту 3 частини другої, частин п'ятої, шостої статті 11, статті 15, частини першої статті 17, статті 24, пункту 3 розділу VI "Заключні положення" Закону України "Про політичні партії в Україні" (справа про утворення політичних партій в Україні)" від 12.06.2007 р. № 2-рп/2007 // Юридичний вісник України, 2007, 07, № 30.
8. Проект закону України "Про гарантії рівності парламентських партій при освітленні їх діяльності державними телеканалами і радіоканалами",

внесений народ. деп. України Грач Л. і Герман Г. від 05.11.2009 р. № 5314 // liga.net.ua.

9. Гейда О.В. Легалізація політичних партій в Україні // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: Збірка наукових праць. – 2003. – С. 97 – 98.
10. Гейда О.В. Поняття політичної партії як правового інституту та її ознаки // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Вип. 11. – 2002. – С. 306 – 309.
11. Деякі аспекти правової відповідальності політичних партій України // Самостійна Україна. – 1999. – квітень–червень. – С. 34-37.
12. Конституційна відповідальність політичних партій в Україні // Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В.І. Полевий; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. — К., 2004. — 20 с.
13. Теоретико-правові основи організації та діяльності політичних партій в Україні Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / О.В. Гейда; Нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2005. — 20 с.
14. Підстави застосування конституційної відповідальності політичних партій // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 12. – С.91-94.
15. Стягнення, що можуть застосовуватися як заходи конституційної відповідальності партій: проблеми їх застосування // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 2. – С.80-83.
16. Ярмоленко В. // Правові засади створення та діяльності політичних партій // «Юридичний журнал», № 11, 2008.
17. В. Замніус, Д. Ковриженко, // експерти Лабораторії законодавчих ініціатив //Аналіз Закону України "Про політичні партії в Україні" // http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=101&iar_id=53&as=2

Интернет джерела:

1. <http://histua.com/istoriya-ukraini/novij-chas/stvorenniya-politichnih-partij-v-ukrainskih-zemlyah>
2. <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F>
3. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
4. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2365-14>
5. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1665-15>
6. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=279-17>
7. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-17>
8. <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.2869.0>
9. <http://www.ukrgold.net/links/21951/21962/>
10. <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
11. <http://www.minjust.gov.ua/>
12. <http://www.cvk.gov.ua/>
13. <http://uk.wikipedia.org/wiki/%C3%F0%EE%EC%E0%E4%FF%ED%F1%FC%EA%E5%F1%F3%F1%EF%B3%EB%FC%F1%F2%E2%EE>
14. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_001
15. <http://www.president.gov.ua/>
16. <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index>

17. <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/mizhnarodna-diyalnist>
18. <http://profiwins.com.ua/uk/legislation/project/2321.html>
19. <http://kiev.ukrgold.net/ukr/enterprises/14120/>
20. http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004